

LA BIODIVERSITAT AL CENTRE EDUCATIU

GUIA PER AL DOCENT

LA BIODIVERSITAT AL CENTRE EDUCATIU

Pàg. 04	LA BIODIVERSITAT AL CENTRE EDUCATIU	Pàg. 21	Xot eurasiàtic o mussol
Pàg. 08	OBJECTIUS GENERALS	Pàg. 22	Falciot negre
Pàg. 08	OBJECTIUS ESPECÍFICS	Pàg. 22	Cuereta blanca
Pàg. 09	DESENVOLUPAMENT	Pàg. 23	Libèl·lula
Pàg. 09	MATERIALS	Pàg. 23	Aranya de potes llargues o de calavera
Pàg. 10	NIVELL	Pàg. 24	FITXES D'ESPÈCIES. ESCOLA URBANA
Pàg. 10	DURACIÓ	Pàg. 24	Dragó comú
Pàg. 10	ACTIVITATS PER ALS ALUMNES	Pàg. 24	Rata albellonera
Pàg. 11	ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES	Pàg. 25	Teuladí comú o pardal
Pàg. 11	MATERIAL COMPLEMENTARI	Pàg. 25	Oroneta comuna
Pàg. 11	ESPECIFICACIONS SOBRE LES ESPÈCIES	Pàg. 26	Mussol europeu
Pàg. 12	FITXES D'ESPÈCIES. ESCOLA RURAL	Pàg. 26	Mosca
Pàg. 12	Serp verda o colobra bastarda	Pàg. 27	Formiga negra de jardí
Pàg. 12	Gripau corredor	Pàg. 27	Granota comuna
Pàg. 13	Eriçó europeu	Pàg. 28	Dragó rosat
Pàg. 13	Xoriguer comú	Pàg. 28	Pipistrel·la, ratpenat
Pàg. 14	Puput	Pàg. 29	Merla comuna
Pàg. 14	Cadenera europea	Pàg. 29	Mallerenga carbonera (totestiu, ferreret)
Pàg. 15	Caragol comú de jardí	Pàg. 30	Colom
Pàg. 15	Abella europea	Pàg. 30	Panerola americana/roja
Pàg. 16	Colobra o serp de ferradura	Pàg. 31	Mosquit comú
Pàg. 16	Gripau paridor comú	Pàg. 31	Estornell negre
Pàg. 17	Esquirol o farda	Pàg. 32	Sargantana ibèrica
Pàg. 17	Garseta comuna, blanca	Pàg. 32	Gat domèstic
Pàg. 18	Verderol	Pàg. 33	Tórtora turca
Pàg. 18	Òbila comuna	Pàg. 33	Pit-roig
Pàg. 19	Papallona reina	Pàg. 34	Gavià de potes grogues
Pàg. 19	Marieta de set punts	Pàg. 34	Vespa
Pàg. 20	Serp blanca o ratllada	Pàg. 35	Baconets de la humitat / Bestiola bola
Pàg. 20	Gripau d'esperons	Pàg. 35	Cotorra pitgrisa, o argentina
Pàg. 21	Rabosa roja		

LA BIODIVERSITAT AL CENTRE EDUCATIU

Cada vegada és més evident que la biodiversitat, la conservació i el bon estat d'aquesta, és fonamental per a la nostra qualitat de vida, la nostra salut i l'opció de disposar de recursos naturals. Per a això és necessari establir processos de coneixement i respecte cap a la biodiversitat entre la població en general i especialment començant pels xiquets i joves.

Iniciar els més xicotets en el coneixement de la biodiversitat i la seua valua, i més concretament per aquella que és més pròxima, és un pas bàsic perquè en el futur arriben a apreciar, a respectar i a actuar d'una forma conscient a favor de la biodiversitat global.

Per a això és molt recomanable disposar de materials i activitats que permeten donar a conèixer aquesta biodiversitat pròxima als alumnes i alumnes, que puguen reconèixer-la, saber les interaccions que té amb nosaltres i entre les espècies que la componen i com la seua alteració, banalització i globalització també ens afecta directament i generalment d'una forma negativa.

Què és la biodiversitat?

Quan pronunciem la paraula biodiversitat, aquest terme trasllada intuïtivament a moltes persones la idea que s'està parlant d'organismes vius o d'entorns naturals. També qualsevol persona pot entendre que a major nombre d'espècies o major quantitat d'individus, existeix una major diversitat biològica. I també intuïtivament, generalment, també associem la biodiversitat a una major qualitat ambiental. També és cert que a moltes persones, aquest terme possiblement no els suggereix res de tot això i no siguen capaços d'associar-lo a cap concepte o idea.

Etimològicament, el terme biodiversitat ja és bastant indicatiu del seu significat, està com-

post de bio- (del grec "bios"; vida) i -diversitat (del llatí "diversitas"; varietat), és a dir la varietat de la vida.

Una definició, pròxima a les nostres idees intuïtives, seria la que dona la Real Academia Española que diu que el terme biodiversidad defineix la "Variedad de especies animales y vegetales en su medio ambiente», encara que realment pot resultar incompleta.

No obstant això, totes aquestes nocions o idees sobre què és la biodiversitat, que podem tindre instintivament i en qualsevol cas ser molt succintes en la immensa majoria de la població, en realitat són molt més extenses, complexes i amb múltiples elements implicats i interrelacionats.

La biodiversitat és un concepte que tracta de descriure la diversitat del ser vivent quant a:

- El nombre i l'abundància relativa de gens.
- Els diversos organismes o espècies presents.
- Les agregacions d'aquestes espècies en un territori.

Les definicions concretes de biodiversitat són nombroses però sempre solen fer referència, almenys, a dos elements o característiques: el nombre d'elements diferenciats que existeixen (gens, espècies o comunitats) i l'abundància relativa de cadascun d'aquests elements.

La definició més estesa ens l'ofereix el **Conveni sobre Diversitat Biològica** <https://www.un.org/es/events/biodiversityday/convention.shtml> establert l'any 1992. Biodiversitat és la variabilitat d'organismes vius de qualsevol font, inclosos, entre altres, els ecosistemes terrestres i marins i altres sistemes aquàtics, i els complexos ecològics dels quals formen part; comprén la diversitat dins de cada espècie, entre les espècies i dels ecosistemes.

La biodiversitat abasta, per tant, l'enorme

varietat de formes mitjançant les quals s'organitza la vida. Inclou totes i cadascuna de les espècies que cohabituen amb nosaltres en el planeta, siguen animals, plantes, fongs, virus o bacteris, els espais o ecosistemes dels quals formen part i els gens que fan a cada espècie, i dins d'aquestes a cada individu, diferent de la resta.

Què és la biodiversitat? Pots observar aquest vídeo: <https://www.youtube.com/watch?v=IARJMLYx3JI>

Sobre la diversitat biològica descansa l'estructura i el funcionament dels ecosistemes i, per tant, la seua capacitat de generar recursos aprofitables per la comunitat humana i d'absorbir deixalles de tota mena procedents d'aquesta.

La biodiversitat pot reduir-se (és el que està ocorrent en l'actualitat d'una forma accelerada, en el que es coneix ja com la **Sisena extinció**), bé perquè es redueix el nombre d'elements distintius existents, bé per alterar-se o reduir-se la seua distribució (uns elements es fan més abundants que uns altres) o per totes dues situacions alhora.

La pèrdua de biodiversitat de qualsevol classe implica unes importants conseqüències negatives en el funcionament dels sistemes ecològics, amb la qual cosa aquests generen menys recursos aprofitables, i provoquen més problemes de gestió per a les comunitats humanes.

La gran biodiversitat existent en el nostre planeta dona lloc a diverses ciències que tracten de conèixer-la i estudiar les seues característiques i peculiaritats.

Aquestes ciències naixen a partir de la denominada **Història natural**, un extens compendi descriptiu de la diversitat vivent que es coneixia i que es recollia en documents sense majors pretensions, en general, que mostrar els diferents organismes existents i saber si tenien alguna utilitat per a l'ésser humà. És

a partir de la segona meitat del segle XVIII i principis del segle XIX, a partir dels treballs, entre altres, del científic i naturalista suec Carl von Linné recollits en la seua obra *Systema Naturae* (1735), quan s'inicia el desenvolupament d'una ciència per a l'estudi dels organismes vius i les seues característiques, la biologia.

La principal aportació de Carl von Linné va ser l'obra *Systema naturæ, sive regna tria naturæ systematice proposita per classes, ordines, genera, & species* (Sistema natural, o les tres regnes de la naturalesa, segons classes, ordres, gèneres i espècies), més conegut com *Systema naturæ*, publicada en 1735, i amb nombroses reedicions ampliadades i millorades. En concret, la desena edició d'aquest llibre, de 1758, és considerada el punt de partida formal de la nomenclatura científica, en la qual s'estableix el sistema de nomenclatura binomial llatina per a caracteritzar les diferents espècies vivents, i per la qual a cadascuna d'elles li corresponen dos noms, un genèric (el gènere) i un altre específic (l'espècie); espècies i gèneres s'agrupen al seu torn en grups jeràrquics cada vegada més amplis (famílies, classes, ordres, regnes) en funció de la similitud de les seues característiques.

La biologia presenta nombroses branques, que amb el pas del temps han anat ampliant-se en extensió i varietat, cadascuna de les quals està dedicada a un aspecte concret de la diversitat biològica o a un grup determinat d'organismes. Així per exemple la botànica es dedica a l'estudi dels vegetals i la zoologia dels organismes animals; l'ecologia s'encarrega de conèixer i analitzar les relacions que es donen dins dels ecosistemes i la taxonomia de determinar i catalogar les diverses espècies biològiques. Però dins de les diverses branques que existeixen en el si de la biologia es desenvolupen unes altres encara més especialitzades en l'estudi d'aspectes més concrets, per exemple dins de la botànica trobem la geobotànica que tracta d'estudiar la distribució de les espècies vege-

tals o la fisiologia vegetal que s'encarrega de conèixer com funcionen els teixits vegetals i els seus processos metabòlics; o dins de la zoologia existeixen disciplines dedicades a l'estudi dels diferents grups d'organismes animals, per exemple l'ornitologia que s'encarrega dels ocells, l'herpetologia d'amfibis i rèptils, la ictiologia dels peixos o l'entomologia dels insectes, entre altres.

Són, per tant, nombroses les disciplines encarregades d'estudiar la diversitat biològica i totes les seues característiques, però totes aquestes presenten interaccions que comuniquen les unes amb les altres per a tractar d'aconseguir un objectiu comú: conèixer i comprendre l'enorme biodiversitat que atressora el nostre planeta, perquè és la base sobre la qual s'assenta la nostra vida.

Encara estem lluny de comprendre per complet el paper que representa la biodiversitat en el nostre món, el natural i l'humà, però sí que sabem que té un enorme valor, insubstituïble i absolutament necessari.

La principal entitat que investiga sobre la biodiversitat i la seua conservació és la Unió Internacional per a la Conservació de la Naturalesa i els seus Recursos, la coneguda com **IUCN** (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources). <https://www.iucn.org/>

D'una forma genèrica i prenent com a base l'espècie biològica, és possible entendre la gran varietat de la vida en el nostre planeta en tres nivells:

- **La diversitat d'espècies o diversitat interrespecífica:** inclou els conjunts d'éssers vius amb característiques comunes, establits com a espècies. No obstant això, aquesta diversitat presenta també altres grups menors, com subespècies, races o varietats, que s'entenen associats al següent nivell de diversitat (intraespecífic) i, també, uns altres més amplis que agrupen les espècies en gèneres, famílies...

en funció de les seues similituds. Aquesta diversitat interespecífica és la que tots entenem de manera intuïtiva i directa, la multitud d'organismes diferents que existeixen i que compten amb una abundància desigual.

- **La diversitat d'espècies o diversitat interrespecífica:** inclou els components del codi genètic de cada organisme i la varietat d'aquests entre individus dins d'una població i entre poblacions d'una mateixa espècie. Abastaria tota la variabilitat morfològica i genètica continguda dins de cada espècie, que es reflecteix en diverses subespècies, races o varietats, esmentades anteriorment. Els individus d'una determinada espècie comparteixen una sèrie de trets que la identifiquen enfront d'altres espècies, però també existeixen diferències d'uns individus a uns altres; algunes d'aquestes diferències són degudes a l'ambient on viuen aquests individus o als seus hàbits concrets, és el que es coneix com a fenotip i ve condicionat per la condicions vitals que imposa el medi; i existeixen altres diferències que són el resultat de l'expressió de la càrrega genètica que té cada individu, és el que es coneix com el genotip. De l'expressió del genotip i el modelatge del fenotip, cada individu de cada espècie adquireix les seues característiques concretes que l'identifiquen com a tal. Per exemple, individus amb una mateixa càrrega genètica, però sotmesos a condicions ambientals molt diferents (alimentació, condicions climàtiques...), desenvoluparan característiques que no seran exactament iguals, que sí que ho serien si aqueixes condicions foren exactament iguals. Individus d'una mateixa espècie amb genotips diferents que viuen en les mateixes condicions, també presenten característiques diferenciadores entre ells. Un exemple d'aquesta mena de diversitat podrien ser les varietats agrícoles o ramaderes.

- **La diversitat d'ecosistemes o diversitat sinespecífica:** inclou els ecosistemes com a nucli central. Són conjunts de plantes, fongs, animals, microorganismes..., i els elements del medi físic que els envolta, interactuant i interrelacionant-se tots ells com una unitat funcional. Aquesta diversitat es veu plasmada en l'elevat nombre d'associacions i comunitats d'organismes diferenciabls entre si i adaptats als diferents ambients físics. Boscos, prades, selves, tundres, esculls..., cada ecosistema presenta elements, organització, ritmes o cicles diferents que els caracteritzen i els diferencien.

El concepte d'espècie biològica

L'espècie biològica és el conjunt o la població natural d'aquells organismes que tenen característiques semblants o en comú, són capaces de reproduir-se entre si (però estan aïllats reproductivament de grups afins), creen descendència fèrtil i procedeixen d'antecessors comuns.

El terme espècie prové del llatí *species*, que significa classe, tipus, categoria o aspecte característic. Per tant, una espècie és un conjunt d'individus que són semblants perquè tenen atributs o característiques en comú, que permeten classificar-los en una mateixa categoria.

Aquesta definició té limitacions respecte a organismes que es reproduïxen de manera asexualada o en casos d'hibridació (en vegetals).

L'espècie és la categoria bàsica de la classificació dels éssers vius, a partir d'ella s'estableixen altres categories tant inferiors com superiors.

Els principals nivells de classificació biològica taxonòmica són: Forma–Varietat–Subespècie–Espècie–Gènere–Família–Ordre–Classe–Divisió (o Tall)–Regne–Domini.

També existeixen altres categories intermèdies entre aquests nivells principals.

Per exemple per a l'elefant africà aquesta seria l'organització taxonòmica en la qual queda inclòs (no presenta categories inferiors a la d'espècie):

- Dominio: Eukarya (Eucariota)
- Regne: Animalia (Animal)
- Divisió: Chordata (Cordados)
- Subdivisió: Vertebrata (Vertebrados)
- Classe: Mammalia (Mamíferos)
- Infraclasse: Placentalia (Placentados)
- Superordre: Afrotheria (Afrotéridos)
- Ordre: Proboscidea (Proboscídeos)
- Família: Elephantidae (Elefántidos)
- Gènere: Loxodonta
- **Espècie: Loxodonta africana (Elefant africà)**

La biodiversitat és fonamental per a l'equilibri del planeta Terra, en el qual ens integrem els éssers humans. El paper de la biodiversitat és clau en el bon funcionament dels ecosistemes, la qual cosa repercuteix directament en el benestar humà. El seu equilibri ens aporta importants béns i serveis, necessaris per a la nostra supervivència com a espècie i per a la forma de vida humana actual. Per tant, podem dir que la conservació de la biodiversitat no és un luxe, o una simple qüestió de sentiments, sinó més aviat una necessitat i una garantia per a la nostra supervivència.

La diversitat biològica que hui observem i de què gaudim és el fruit de milers de milions d'anys d'evolució, modelada per processos naturals i influenciada actualment per l'ésser humà. Aquesta diversitat biològica forma una xarxa vital, la nostra xarxa vital i per tant els éssers humans som molt dependents d'ella.

En cada ecosistema, els éssers vius formen comunitats, interactuen els uns amb els altres, i també amb l'aire, l'aigua, el sòl i altres

elements abiòtics. El resultat d'aquesta combinació de formes de vida i de les interaccions mútues (relacions interespecífiques), i també de les interaccions amb l'entorn, es tradueix en l'habitabilitat del planeta Terra.

La biodiversitat genera diversos béns i serveis dels quals els éssers humans ens aprofitem com una altra espècie més de la biosfera, però condicionats per la nostra forma de vida:

- Subministrament d'aliments.
- Possibilitats de l'oci i gaudi amb l'entorn.
- Turisme en els espais naturals.
- Font de subministrament de fusta i fibres.
- Principis actius per a fabricar medicaments, energia i altres productes.

A tots aquests els diem serveis ecosistèmics. Pots veure aquests vídeos:

<https://www.youtube.com/watch?v=3ClZZ-vSkt3s>

<https://www.youtube.com/watch?v=ztyBiNArdHk>

La biodiversitat té, a més, un valor potencial que no coneixem, ja que encara no hem pogut investigar i descobrir tots els beneficis que ens aporta la biodiversitat ni el que ens pot aportar per a enfrontar-nos als nous reptes de canvi als quals ens estem enfrontant, per la qual cosa és important conservar la màxima biodiversitat per a no posar en risc la nostra supervivència actual i futura.

Aquest enfocament basat en els serveis ecosistèmics com a principal raó per a conservar la biodiversitat no està exempt de crítiques, ja que aporta una visió antropocèntrica d'aquesta. La comunitat científica ha de reforçar i comunicar el valor intrínsec que objectivament tenen tots els éssers vius, independentment de la utilitat que tinguen per a nosaltres. Cada ésser viu és el resultat d'un procés evolutiu de milers d'anys de superació de proves enfront del medi i de la resta

d'organismes que el fan únic, irrepetible i mercedor de ser conservat.

La biodiversidad en la Comunitat Valenciana

La Comunitat Valenciana té una de les biodiversitats més altes d'Espanya, ja que les seues espècies representen aproximadament el 20% de tota la diversitat espanyola.

Fa diversos anys des de la Generalitat s'impulsa la creació del <http://www.bdb.gva.es/es/>. En aquest portal es pot obtenir informació sobre espècies silvestres del territori, llistes d'espècies, informació descriptiva sobre aquestes, fotografies i mapes de distribució, així com informació sobre els estats legals que les protegeixen o els seus censos de població.

En el moment de redacció de la present guia es comptabilitzen 20.361 espècies i 2.238.352 cites.

OBJECTIUS GENERALS

- Donar a conèixer el concepte de biodiversitat i el seu valor.
- Fomentar el respecte cap als entorns naturals i socials.
- Conscienciar sobre la importància de la biodiversitat i la naturalesa respecte de la qualitat de vida humana.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Mostrar la biodiversitat associada als entorns humans més pròxims.
- Generar coneixement i estima pels elements biològics més pròxims als entorns d'activitat habitual dels alumnes.
- Fomentar actituds i comportaments respectuosos en els alumnes cap a la flora i fauna associada als centres educatius i pròxima a ells i elles.

- Eliminar tabús i creences errònies respecte a diversos grups d'espècies, bàsicament de fauna, que generen rebuig.
- Disposar de recursos didàctics senzills i adaptats a diversos nivells educatius sobre la biodiversitat.

DESENVOLUPAMENT

Bàsicament, l'activitat consisteix en la realització d'un o dos pòsters en els quals es representa l'entorn de dos tipus d'escoles (la urbana i la rural) que es complementen amb les imatges de les espècies animals que solen trobar-se en aquests entorns.

Els murals han de ser impresos en fulls A-3 i units donant continuïtat a la imatge de manera que ofereixen una panoràmica de l'escola i l'entorn que l'envolta:

- Escola rural: camp, riu, bosc, poble.
- Escola urbana: parc, ciutat, horta.

Es pot completar un o els dos pòsters, en funció de l'interés i objectius que es plantejen, en qualsevol cas deurà o hauran de ser situats en un espai al qual puguen accedir els alumnes a col·locar les imatges d'animals que retallaran.

Els alumnes i alumnes disposaran de fitxes d'espècies animals, en les quals apareixen dibuixats diversos animals, que hauran de retallar i adherir al pòster amb una mica de cola. Aquestes fitxes es podran imprimir en paper A-4. Cada espècie haurà de ser situada en l'espai corresponent al seu hàbitat habitual dins de l'entorn representat en el pòster.

ter. En aquestes fitxes es disposa d'un variat grup d'espècies representades, i es procurarà que existisca també una varietat representativa de grups zoològics (mamífers, rèptils, ocells...).

Una vegada finalitzada l'activitat el pòster dóna idea de la biodiversitat associada a l'espai que ocupa l'escola i el seu entorn pròxim.

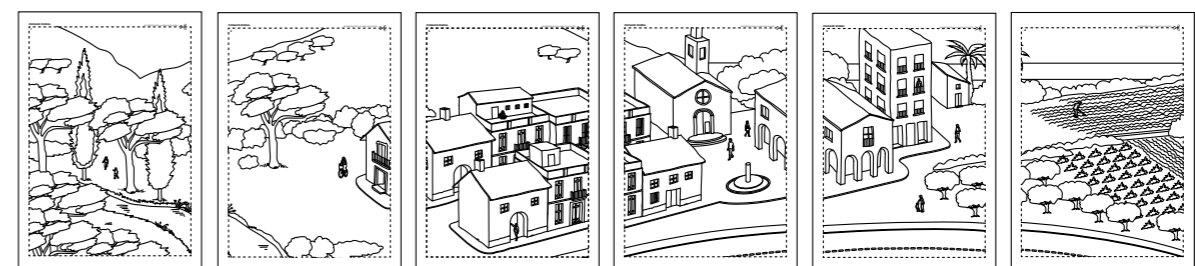
També s'inclou una xicoteta fitxa d'activitats per a realitzar pels alumnes i alumnes, amb qüestions senzilles que es pot completar després d'haver fet l'activitat del pòster.

MATERIALS

Per a desenvolupar l'activitat és necessari descarregar els materials que s'ofereixen (pòsters i figures) i imprimir-los segons les especificacions tècniques. També és necessari que cada alumne/a dispose de tisores i cola de barra per a poder completar l'activitat.

El material de treball consta de:

- **Dos pòsters** descarregables i imprimibles en 5 fulles grandària A-3 cadascun, que unides conformen les imatges de dos tipus de paisatges:
 1. L'escola urbana
 2. L'escola rural.
- **Fitxes d'espècies.** Fitxes amb imatges retallables d'espècies animals que apareixen en els dos entorns representats pels dos pòsters. Hi ha fitxes específiques per a cadascun d'aquests dos entorns.

L'escola rural

- **Dossier informatiu/guia del professor.** Recull informació bàsica sobre biodiversitat i l'activitat per a informar el professor que la desenvolupa.
- **Fitxes de treball.** Fitxes amb activitats complementàries senzilles per a treballar els continguts de l'activitat.

NIVELL

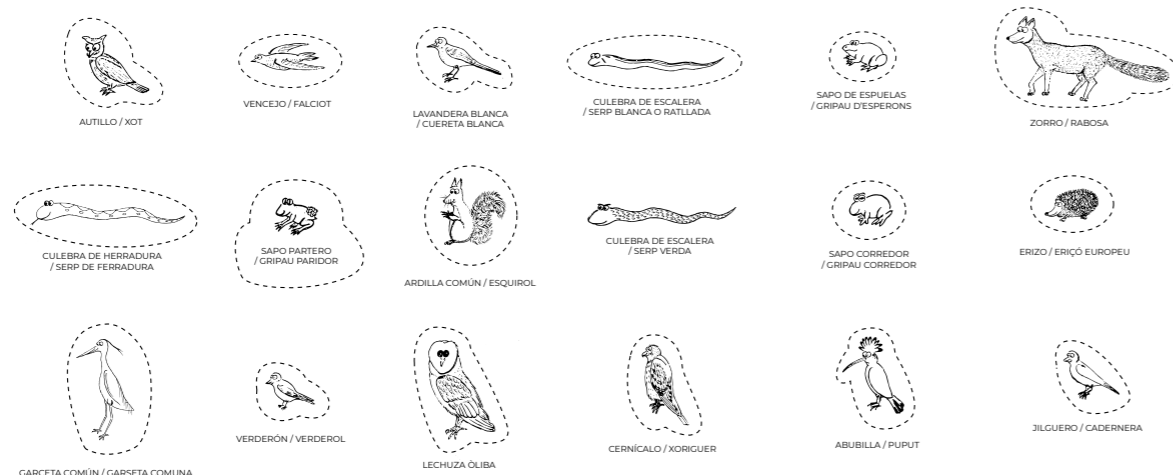
Aquest material està destinat per a usar-se amb alumnes de primària.

DURACIÓ

L'activitat es pot desenvolupar de manera completa durant una hora, encara que pot ser prolongada en funció de les necessitats i de la disponibilitat de l'usuari.

ACTIVITATS PER ALS ALUMNES

S'inclouen dues fitxes de treball per a complementar el treball realitzat en el pòster, una destinada a alumnes i alumnes de 1r, 2n i 3r i una altra per a 4t, 5é i 6é de primària. Han de ser realitzades després de la confecció del pòster.

Per a alumnes i alumnes de 1r, 2n i 3r de primària.

- Quins animals no domèstics has vist alguna vegada per la teua escola o en el seu entorn?
- Quin és el que més t'agrada?
- Pots buscar informació sobre ell i fer una xicoteta redacció sobre ell: on viu, de què s'alimenta, com es reproduïx.
- Pots fer un dibuix d'ell, que s'adjunte a la redacció.

Per a alumnes i alumnes de 4t, 5é i 6é de primària

- Tria una de les espècies d'animals que apareixen en el pòster que heu confeccionat en la classe. Busca informació sobre aquesta i fes una redacció, incloses imatges d'aquesta espècie que pots dibuixar tu mateix.
- Esbrina el significat d'aquests termes que s'apliquen a les espècies de fauna:
 - Endèmica
 - Exòtica
 - Autòctona
- L'espècie que has triat, en quina o quines de les definicions anteriors es podria incloure?
- Creus que aquesta espècie que has triat és beneficiosa per a nosaltres? Per què?
- Feu grups de treball d'uns 5-6 companys i companyes i dissenyeu i dibuixeu un xicotet còmic sobre una de les espècies sobre la qual heu fet la redacció que explique la seua importància per a nosaltres.

ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

Com a activitats complementàries que es podrien realitzar per a completar l'activitat se suggereixen algunes com:

- Construcció i col·locació de caixes niu per a ocells i ratapinyades.
- Plantació d'arbres en el centre educatiu.
- Cerca i recollida de petjades, marques, senyals i indicis de la presència d'animals en el centre educatiu i el seu entorn.
- Construcció de menjadores i abeuradors per a ocells i ubicació en el centre educatiu.
- Hort escolar.
- Realització d'un quadern de camp a l'entorn del centre educatiu.

MATERIAL COMPLEMENTARI

Per a completar l'activitat es pot visualitzar algun dels següents audiovisuals en funció del nivell educatiu:

1r i 2n primària

- Capítols diversos de Pocoyó (per a seleccionar):
 - <https://www.youtube.com/watch?v=4m-Deaw-c1F8>
 - <https://www.youtube.com/watch?v=Rc3K-tYs4jkQ>

3r i 4t primària

- Animals del món (18.43):
 - <https://www.youtube.com/watch?v=4i-DT-crSMqg>
- Què és la biodiversitat? (3.20):
 - https://www.youtube.com/watch?v=iCce_qa_ut8

5é i 6é primària

- La biodiversitat és vida (2.05):
 - <https://www.youtube.com/watch?v=NPpJ-f1FWubk>
- Aprendre a protegir la biodiversitat (3.56):

<https://www.youtube.com/watch?v=RVnkk-JaCuRo>

- Claus de determinació del Banc de Dades de Biodiversitat de la CV.
 - <http://www.bdb.gva.es/es/buscador>
- Llibres de la Col·lecció Biodiversitat.
 - <http://www.agroambient.gva.es/va/web/biodiversidad/lilibres-col-leccio-biodiversitat>
- Cartells del Banc de Dades de Biodiversitat
 - <http://www.bdb.gva.es/es/publicacions>

ESPECIFICACIONS SOBRE LES ESPÈCIES

Espècies incloses en les fitxes retallables per als alumnes:

Fitxes escola rural:

- Fitxa 1: colobra bastarda, gripau corredor, eriçó, xoriguer comú, puput, cadenera, caragol, abella.
- Fitxa 2: colobra de ferradura, gripau paridor, esquiro, garsa blanca, verdum, òbila, papallona, marieta.
- Fitxa 3: colobra d'escala, gripau d'esperons, rabosa, òliba, falciot, bugadera blanca, libèl·lula, aranya de potes llargues.

Fitxes escola urbana:

- Fitxa 1: dragó comú, rata, teuladí, oroneta, mussol, mosca, formiga, granota.
- Fitxa 2: dragó comú rosa, ratapinyada, merla, carboner, colom, estornell, panerola, mosquit.
- Fitxa 3: sargantana, gat, tórtora turca, pit-roig, gavina, cotorra, vespa, paneroles.

FITXA NÚM 1

Nom de l'espècie: Serp verda o colobra bastarda.

Nom científic: *Malpolon monspessulanus*

Característiques: Colobra gran, la major de les presents en la península Ibèrica, que supera els 200 cm de longitud. Cap estret, amb escates supraoculars prominents, la qual cosa la dota d'un característic aspecte amenaçador. Escates dorsals grans amb un solc longitudinal central. Adults de color dorsal uniforme de verda oliva a marró o grisenc, amb una àrea anterior fosca, més conspícua amb l'edat. Els juvenils presenten el dors verd o marró sobre el qual destaca un complex disseny de taques clares i fosques.

Hàbitat: Espècie omnipresent en l'àmbit mediterrani que pot aparèixer des de les dunes costaneres fins a l'alta muntanya. Habita tant zones de matolls i timonades com a boscos mixtos, pinedes i riberes, sempre que dispose de refugis. Sembla seleccionar positivament àrees cultivades i rurals (per l'abundància de preses), on es refugia en tanques, formes i murs.

Alimentació: Són caçadors rondadores que s'alimenten principalment de rèptils, colobres, ocells i ous i xicotets mamífers. Els juvenils capturen insectes i xicotets rèptils. Al seu torn, són presa de diversos rapinyaires i mamífers.

Problemàtica associada: Ocupació, transformació i pèrdua d'hàbitats naturals, intensificació de cultius i reducció de recursos tròfics (espècies presa), atacs directes, atropellaments.

Altres dades d'interés: Autòcton. Catàleg valencià d'espècies de fauna amenaçades. Annex II. Protegides. Conveni de Berna. Annex III.

FITXA NÚM 2

Nom de l'espècie: Gripau corredor.

Nom científic: *Epidalea calamita*.

Característiques: Gripau mitjà i rabassut (fins a 90 mm). Cap molt ample, ulls prominents i pupila el·líptica. Glàndules paratiroides conspícues i paral·leles entre si. Pell rugosa, amb berrugues grans i aplanades. Color i disseny molt variable. Amb freqüència presenta una línia vertebral groguenca o ataronjada. La larva és molt xicoteta (menys de 30 mm).

Hàbitat: Espècie eclèctica que pot aparèixer des dels arenals costaners fins a l'alta muntanya, si bé sembla menys freqüent a gran altitud. Igualment, viu tant en zones àrides del sud com en àrees de major pluviositat. Si bé prefereix terrenys oberts amb substrats solts, pot estar present en una àmplia varietat de biòtops sempre que existisca un lloc adequat per a la posta, en general punts d'aigua temporals i d'escassa profunditat com tolls estacionals, embassades en barrancs i cunetes, etc.

Alimentació: Els adults mengen sobretot insectes i cucs.

Problemàtica associada: Els períodes prolongats de sequera han provocat la desaparició d'algunes poblacions, encara que resulta més preocupant la pèrdua de biòtops temporals, base per a la reproducció de l'espècie. L'expansió de les àrees periurbanes també va restant a l'espècie nombrosos punts de reproducció.

Altres dades d'interés: Autòcton.

FITXA NÚM 3

Nom de l'espècie: Eriçó europeu.

Nom científic: *Erinaceus europaeus*.

Característiques: L'eriçó comú o europeu és un dels mamífers insectívors de major grandària, arribant a aconseguir els exemplars adults pesos de fins a 1.500 grams. La presència de pues defensives en el dors i la seua capacitat per a enroscar-se formant una bola permet identificar-los amb facilitat. Els seus hàbits ecològics són encara bastant desconeguts, si bé sembla que es tracta d'animals solitaris, molt territorials, que només s'ajunten per a aparejar-se i d'hàbits crepusculars i nocturns.

Hàbitat: Apareix generalment lligat a espais forestals, zones rurals i de transició, i és freqüent trobar-ho en bancals de cultiu o abandonats, prop de fites i camins. Apareix també en àrees periurbanes.

Alimentació: La seua alimentació està basada en el consum d'invertebrats (caragols, escarabats, cucs...), carronya i fruits, sense menysprear els xicotets vertebrats que es posen al seu abast, com per exemple les cries de ratolins.

Problemàtica associada: Els atropellaments, fonamentalment d'animals joves i mascles en zel, encapçalen la llista d'amenaques a l'eriçó europeu. Aquesta espècie també es veu afectada per les creixents transformacions agrícoles i altres canvis d'usos del sòl, que donen lloc a la fragmentació de l'hàbitat disponible. La intensificació de l'agricultura i l'ús incontrolat de pesticides estarien entre les amenaces més directes, per implicar una reducció en la disponibilitat de les seues preses.

Altres dades d'interés: Autòcton. Catàleg valencià d'espècies de fauna amenaçades. Annex II. Protegides. Conveni de Berna. Annex III.

FITXA NÚM 4

Nom de l'espècie: Xoriguer comú.

Nom científic: *Falco tinnunculus*.

Característiques: Longitud 34 cm, Pes 190-300 g. Ocell rapaç de xicoteta grandària, d'ales apuntades i cua llarga. El mascle és marró vermellós, amb caputxó gris i amb gris en la cua. Presenta una bigotera fosca en la cara. La femella és de color marró profusament marcat de plomes fosques tant en parts superiors com inferiors. Tots dos sexes tenen les ungles negres. Els ocells immadurs són similars a les femelles.

Hàbitat: Ocupa una àmplia varietat d'hàbitats, tant litorals com d'interior, particularment paisatges antropitzats, fins i tot ambients urbans. Nidifica habitualment en nius vells d'altres ocells grans, sobre arbres o en penya-segats, en cavitats i fins i tot en edificis.

Alimentació: Les seues captures principals, no obstant això (i en funció de les latituds i de l'època de l'any), són els micromamífers (ratolins de camp i talps), els grans insectes (en particular grills, saltamartins, llagostes i cigales) i diversos rèptils, així com ocells xicotets i mitjanes.

Problemàtica associada: A l'ésser una espècie pròxima a mitjans antropitzats, les principals amenaces provenen de l'alteració dels seus hàbitats d'alimentació i les molèsties i destrucció dels seus llocs de nidificació. Molt afectada per electrocució.

Altres dades d'interés: Autòcton. Conveni de Berna. Annex II. Conveni de Bonn. Annex II. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 5

Nom de l'espècie: Puput.

Nom científic: *Upupa epops*.

Característiques: Longitud 28 cm, pes 55-80 g. Ocell d'aspecte curiós, amb el cos de color rosa salmó i una espectacular cresta al cap que es desplega en ventall, amb apèndixs negres en les seues plomes. Les ales són amples i arrodonides, de color negre amb amples bandes blanques. La cua en llarga i negra, amb una àmplia banda blanca. Bec llarg i molt fi. Emet una veu trisil·làbica típica, "pu-pu-pu", audible a gran distància.

Hàbitat: Ocupa una gran varietat d'ambients oberts, i evita les zones boscoses tancades i les muntanyes més elevades. Ocupa paisatges rurals i altres ambients antropitzats, generalment vinculats amb la presència de ramaderia. Té molta activitat terrestre i menja habitualment en el sòl. Nidifica en cavitats d'arbres i edificacions rurals, entre altres.

Alimentació: S'alimenta sobretot de les larves i pupes d'insectes que es troben enterrats o entre la fullaraca. Cerca l'aliment sondejant amb el bec en terra, com faria un ocell limícola.

Problemàtica associada: La transformació del paisatge comporta, a vegades, la desaparició dels seus llocs de cria, com a arbres amb cavitats o edificis vells, limitant així la seua reproducció. La intensificació agrícola i l'ús elevat de pesticides (tant en agricultura com en jardineria) pot afectar-lo directament o reduir les preses de les quals s'alimenta.

Altres dades d'interés: Autòcton. Conveni de Berna. Annex II. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 6

Nom de l'espècie: Cadenera europea.

Nom científic: *Carduelis carduelis*.

Característiques: Es distingeixen amb facilitat pel joc de vistosos colors del seu plomatge. Al cap mostren una característica careta roja, al costat de sengles taques blanca i negra. Posseeixen un bec de base ampla, llarg i acabat en una fina punta. La seua cua és negra, amb la rabada i l'extrem distal blanc; a més, les plomes més externes de la cua poden tindre àmplies taques blanques. En vol es reconeixen bé per la presència de dues àmplies bandes alars de color groc daurat.

Hàbitat: Gran varietat d'hàbitats, sempre que hi haja certa cobertura arbòria i el clima siga suau. No sol instal·lar-se a més de 1.800 metres d'altitud. Abunda en cultius arboris d'oliveres, cítrics, etc.; i també resulta freqüent en deveses i altres boscos oberts, hortes fluvials amb herbassars o cultius herbacis de regadiu, prats amb fites vives i pinedes naturals o plantades de pins, coscoll i pinyer.

Alimentació: Es tracta d'un ocell granívor, especialista a extraure llavors dels cards i moltes altres plantes de la família de les compostes (Asteraceae). També consumeix gemmes florals i llavors de ravenissa blanca (Cruciferae). Per a traure les llavors es posa directament en les plantes i selecciona les que encara no han madurat.

Problemàtica associada: No presenta problemes de conservació perquè no té requeriments d'hàbitats molt específics. No obstant això, la seua vistosa coloració i variat cant constitueixen la seua perdició. És l'ocell més perseguit i trampejada, amb milers d'exemplars morts o engabiats cada any. A més pateix notablement l'ús abusiu de plaguicides i herbicides en els olivars i altres cultius.

Altres dades d'interés: Autòcton. Conveni de Berna. Annex II.

FITXA NÚM 7

Nom de l'espècie: Caragol comú de jardí.

Nom científic: *Helix aspera*.

Característiques: És originari d'Europa, però viu en moltes altres zones. El seu cos és de fins a 8 cm de llarg. És d'hàbits crepusculars i nocturns, encara que en llocs humits en penombra i en dies de pluja també és actiu de dia. En època de sequera s'amaga dins de la petxina i es tanca elaborant un "tap" a base de moc sec anomenat epifragma.

Hàbitat: Zones amb vegetació com a parcs, horts, etc.

Alimentació: Els caragols són animals herbívors i s'alimenten únicament de vegetals. Els aliments que mengen els caragols van des de les fulles i plantes en descomposició que troben en el seu camí, fins a verdures i fruites.

Problemàtica associada: En ser herbívors són susceptible als plaguicides d'ús fitosanitari. A més, algunes espècies es recol·lecten per al seu ús gastronòmic.

Altres dades d'interés: Aquest caragol és una plaga dels cultius que pot provocar greus pèrdues econòmiques; l'ús excessiu de plaguicides per al seu control té efectes perjudicials sobre el medi ambient i sobre la salut humana, per la contaminació d'aigües i sòls i per la presència de traces en vegetals de consum humà.

FITXA NÚM 8

Nom de l'espècie: Abella europea.

Nom científic: *Apis mellifera*.

Característiques: Es tracta d'un insecte de color marró fosc, d'una grandària aproximada d'1,5 centímetres les obreres, i 2 centímetres la reina i els mascles. El tercer parell de potes presenta en les obreres unes corbícules per a transportar el pol·len. L'abdomen està visiblement segmentat, i les femelles posseeixen en l'últim anell un agulló verinós, que es queda fixat en la ferida que produeix.

Hàbitat: Prefereix els ambients que li poden proveir suficient flors, com ara els prats, àrees boscoses obertes, i jardins. A més, pot habitar en pasturatges, deserts, i en aiguamolls si hi ha suficient aigua, aliment i abrís.

Alimentació: Tant les obreres com l'abella regna s'alimenten de gelea reial durant els primers tres dies de l'estat larval. Després les obreres canvien per una dieta de pol·len i nèctar o mel diluïda, mentre que aquelles larves triades per a ser abelles regnes continuen rebent gelea reial.

Problemàtica associada: L'augment de la mortalitat de les abelles és atribuïble a múltiples factors d'estrés, que varien en funció de la zona geogràfica, les característiques locals o les condicions climàtiques; considerant que entre aquests factors figuren el greu impacte de les espècies exòtiques invasores, així com patògens animals, els efectes de certes substàncies actives presents en els productes fitosanitaris i altres biocides, el canvi climàtic, la degradació ambiental i la degeneració dels hàbitats.

Altres dades d'interés: Autòctona.

FITXA NÚM 9

Nom de l'espècie: Colobra o serp de ferradura.

Nom científic: *Hemorrhois hippocrepis*.

Característiques: Colobra gran (fins a 180 cm), encara que són freqüents exemplars de talla inferior. Cap relativament xicotet i una mica aplanat. Cos esvelt i cua relativament llarga. Escates dorsals llises. Apareix una banda fosca entre els ulls i una altra amb forma de ferradura sobre la part posterior del cap. Característic disseny dorsal en el qual destaquen grans rombes foscos alineats. És un ofidi bàsicament diürn, encara que pot presentar activitat crepuscular a l'estiu.

Hàbitat: De marcat caràcter termòfil, freqüent zones càlides, seques i exposades a insolació amb escassa cobertura, cultius arbrats de secà en sòls d'elevada pedregositat i entorns de vegetació aclarida. Freqüent ambients rurals on selecciona formes de pedra seca, ruïnes, llocs secs i rocosos i apareix comunament prop d'habitacions humanes. Apareix principalment per davall dels 700 m d'altitud.

Alimentació: La seua alimentació varia amb l'edat, de manera que els juvenils basen la seua dieta en artròpodes, els subadults en lacèrtids i gecònids, i els adults en micromamífers i passeriformes (que atrapen amb freqüència en els seus nius).

Problemàtica associada: L'ocupació i transformació d'hàbitats naturals és probablement la principal amenaça, tant en el cas de les poblacions costaneres, com en les de l'interior. És víctima freqüent d'atropellaments i d'atacs directes per part de l'home.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex II. Directiva d'hàbitats. Annex IV. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 10

Nom de l'espècie: Gripau paridor comú.

Nom científic: *Alytes obstetricans*.

Característiques: Gripau xicotet i rabassut (fins a 50 mm), cap gran, musell rom i ulls prominents de pupil·la vertical. Pell amb algunes berrugues xicotetes. Cullerots grans que poden arribar als 90 mm. Espiracle ventral. En la base superior de la cua sol aparèixer una taca fosca rectangular; també és freqüent la presència d'una franja ventral platejada.

Hàbitat: Es tracta d'una espècie omnipresent que pot viure des del nivell de la mar fins a zones d'alta muntanya, sempre que existisquen punts d'aigua permanents que garantisquen el seu prolongat desenvolupament larvari. Present en àrees de muntanya, planes litorals, prats, zones agrícoles sempre que hi haja tolles, fonts, rierols, basses de reg i abeuradors.

Alimentació: Caça invertebrats diversos a l'aguait.

Problemàtica associada: La desaparició de basses, abeuradors i tolles, així com la contaminació i transformació del seu hàbitat constitueixen les seues principals amenaces.

Altres dades d'interés: La femella expulsa un cordó de 60 ous que el mascle, després de la seua fecundació, s'enrotlla en les potes posteriors i implica durant 1 o 2 mesos, i s'encarrega de mantenir-los amb la humitat adequada per al seu correcte desenvolupament. Per a l'eclosió el mascle acudeix a un punt d'aigua fins que s'alliberen els cullerots. Les larves poden romandre en l'aigua fins a la primavera següent.

Autòctona. Conveni de Berna. Annex III. Directiva d'hàbitats. Annex IV. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 11

Nom de l'espècie: Esquirol o farda.

Nom científic: *Sciurus vulgaris*.

Característiques: Rosegadors de cos rabassut i pelatge vermellós en el dors, destaca en gran manera la seua llarga i espessa cua, especialment en els exemplars adults. Altres característiques igualment vistoses són el seu musell curt i les seues orelles en punta, que poden presentar "pinzells" durant el període hivernal. Amb la longitud total màxima entorn de 25 centímetres, els esquirols adults poden arribar a arribar als 400 grams de pes. Es tracta d'animals diürns, curiosos, i que no presenten problemes de convivència al costat de l'ésser humà.

Hàbitat: És el més arborícola dels mamífers ibèrics. A la regió mediterrània, aquesta espècie apareix lligada als boscos madurs de coníferes, sempre que proporcionen abundant quantitat de pinyes que els servisquen d'aliment, i són les del pi blanc i pi albar les preferides, perquè ofereixen més aliment. A la Comunitat Valenciana, el factor que incideix principalment sobre l'abundància d'esquirols és el de la densitat de pins grans, on troben refugi i aliment.

Alimentació: Pinyons de pinyes de pins.

Problemàtica associada: Les principals amenaces per a l'espècie són la transformació i destrucció d'espais forestals. En aquest sentit, especialment nocius per a les poblacions d'esquirols són els incendis, que poden arribar a causar extincions locals.

Altres dades d'interés: Autòctona. Categoria UICN. Preocupació menor. Conveni de Berna. Annex III.

FITXA NÚM 12

Nom de l'espècie: Garseta comuna, blanca.

Nom científic: *Egretta garzetta*.

Característiques: Longitud 56 cm, pes 450-550 g. Garsa de grandària mitjana amb plomatge de coloració blanca. Els adults desenvolupen llargues plomes ornamentals blanques a l'esquena, el pit i el clatell durant l'època de cria. Bec llarg de color negre. Potes negres amb els peus grocs.

Hàbitat: Ocupa principalment zones humides, tant d'aigües dolces com salobres, però és poc comuna lluny de l'aigua. Nidifica en masses de vegetació palustre i en boscos de ribera. Fora de l'època de cria, es dispersa també per altres ambients litorals, com els estuaris.

Alimentació: La seua dieta es basa en xicotets peixos, amfibis i insectes (tant larves com adults) aquàtics i terrestres. En menor mesura, consumeix crustacis, sargantanes, cucs, caragols, xicotets mamífers i colobres.

Problemàtica associada: La deterioració o desaparició dels aiguamolls on nidifica suposa la principal amenaça. La pèrdua de la qualitat de les masses de vegetació palustre limita la seua reproducció. La contaminació dels medis aquàtics i rural pot afectar directament les espècies de les quals s'alimenta, i a ella mateixa.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex II. Directiva d'ocells. Annex I. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 13

Nom de l'espècie: Verderol.

Nom científic: *Carduelis chloris*.

Característiques: És capgròs, amb un bec ample i fort. Destaca la seua coloració, verda maragda, amb cridaneres taques grogues en el muscle, en les plomes remeres de les ales i en la cua. Les femelles presenten colors més discrets que els mascles, però tots dos són molt semblants.

Hàbitat: Ocupa un divers espectre d'ambients i un rang altitudinal molt ampli, des del nivell de la mar fins als 2.000 metres. Es desembolica molt bé en les plantacions d'arbres fruiters. També prospera en horts, parcs i jardins, i, en general, en qualsevol mitjà que tinga arbres dispersos. Així, colonitza boscos oberts de frondoses i de coníferes, fites conformades per arbres o arbustos alts, etc. A l'hivern es concentra sobretot en formacions arbòries de climes càlids: zones d'oliveres i ullastres, tarongerars, alzinars, pinedes de pi pinyer, etc.

Alimentació: Ingereix un amplíssim nombre de llavors, que recull en el sòl o directament en les plantes. Consumeix tant les diminutes llavors de les ravenisses blanques o ravenells (família Cruciferae) com els pinyons del pi pinyer. També pica la polpa de fruits carnosos, i a la primavera completa la dieta dels seus pollastres amb insectes.

Problemàtica associada: Per la seua abundància i capacitat per a acoblar-se a paisatges humanitzats, tant urbans com agraris, no sembla una espècie amenaçada. No obstant això, està patint notablement l'ús abusiu de plaguicides i herbicides en els olivars i altres cultius. Així mateix, com altres fringíl·lids, pateix la xacra del parany il·legal o consentit, de manera que cada any moren o són engabiats milers d'exemplars.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex II.

FITXA NÚM 14

Nom de l'espècie: Òbila comuna.

Nom científic: *Tyto alba*.

Característiques: Rapinyaire nocturn de grandària mitjana i aspecte característic semblant a la neu. Manca de les "orelles" típiques dels mussols. Presenta un disc facial blanc amb forma cordiforme, on destaquen els ulls d'un negre intens. Les parts inferiors solen ser blanques, amb una presència variable de color ocre. Les parts superiors tenen una coloració daurada i estan esguitades de plomes grises. Les femelles són més grans que els mascles i els immadurs són similars als adults.

Hàbitat: Ocupa una àmplia varietat d'hàbitats, encara que evita masses forestals denses i terrenys muntanyencs. Apareix molt vinculada als paisatges antropitzats, fins i tot en ambients urbans. Nidifica en forats, tant en les naturals com en les d'edificacions.

Alimentació: Com a depredadora generalista, la seua dieta es compon d'una àmplia varietat de la fauna local, si bé mostra una marcada preferència pels micromamífers, com ara ratolins de camp, rates, talps i musaranyes. Captura amb freqüència xicotetes ocells —sobretot en els nius—, així com grans insectes, amfibis i rèptils.

Problemàtica associada: A l'ésser una espècie pròxima als mitjans antropitzats, les principals amenaces provenen de l'alteració dels seus hàbitats d'alimentació i de les molèsties i destrucció dels seus llocs de nidificació. La restauració d'edificis pot limitar la seua utilització posterior. Els atropellaments també representen un important factor de mortalitat.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex II. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 15

Nom de l'espècie: Papallona reina.

Nom científic: *Papilio machaon*.

Característiques: La papallona reina és una de les espècies diürnes d'Europa més vistoses i més fàcils de veure a la península Ibèrica. Té entre 32 i 80 mm d'envergadura i es caracteritza per les seues ales de color negre i groc crema. Les ales inferiors presenten ocells en roig i tenen cues.

Hàbitat: En qualsevol hàbitat des del nivell de la mar, volant sobre dunes costaneres, fins als 1.519 m d'altitud en les faldes del Penyagolosa. Freqüent en zones de cultius, sovint en àrees molt antropitzades, vores de camins i cunetes de carretera, cultius de cítrics, parcs i jardins. Prefereix zones a baixa i mitjana altitud. A Alacant és més escassa a les muntanyes.

Alimentació: A la Comunitat Valenciana s'alimenta principalment del fenoll (*Foeniculum vulgare*), en les zones més antropitzades i de ruda (*Ruta graveolans* i *Ruta angustifolia*) en terrenys forestals on no apareix el fenoll. De manera excepcional, s'ha trobat sobre Citrus limon i Haplophyllum linifolium (*Rutaceae*).

Problemàtica associada: La remodelació, neteja de cunetes de coberta vegetal i ús d'herbicides per a aquestes mateixes finalitats, pot afectar poblacions locals d'aquesta papallona.

Altres dades d'interés: Autòctona.

FITXA NÚM 16

Nom de l'espècie: Marieta de set punts.

Nom científic: *Coccinella septempunctata*.

Característiques: Es una espècie de coleòpter cucujoïdeus de la família Coccinellidae. És la marieta més comuna a Europa. Els seus èlitres són de color roig amb tres punts negres en cadascun, i un més sobre el lloc on tots dos s'ajunten, la qual cosa fa un total de set punts (d'ací el seu nom vulgar, i també el científic, del llatí *septem*, "set", i *punctata*, "puntejada").

Hàbitat: Viu pràcticament en qualsevol lloc on hi haja pugó.

Alimentació: Tant els exemplars adults com les larves són voraçs depredadors de pugó.

Problemàtica associada: L'ús de plaguicides generalistes per al control de plagues en els cultius fa que muren gran quantitat d'insectes beneficiosos com el cas de la marieta, la qual s'usa per a combatre el pugó en agricultura ecològica.

Altres dades d'interés: Autòctona.

FITXA NÚM 17

Nom de l'espècie: Serp blanca o ratllada.

Nom científic: *Rhinechis scalaris*.

Característiques: Colobra relativament gran, que pot superar els 150 cm. Cap ben diferenciats de musell apuntat gràcies a la seua escata rostral prominent. Presenta sengles bandes fosques entre la part posterior de l'ull i la comissura de la boca. Color dorsal ocre o marró sobre el qual destaquen dues línies fosques longitudinals i paral·leles que van des de la part posterior del cap fins al final de la cua, on convergeixen. Les femelles mantenen durant més temps el disseny típic de juvenils i subadults, que dona nom a l'espècie: dues línies longitudinals fosques que es troben connectades per bandes transversals, com els esglaons d'una escala.

Hàbitat: Ofidi típicament mediterrani, selecciona activament enclavaments secs i càlids adequats a la seua termofília, si bé també pot arribar a zones d'elevada altitud. Present en timonedes, àrees de matoll, pinedes, boscos mixtos, vores de marjal i cultius. Prefereix àrees assolellades i seques i amb escàs estrat arbustiu. Encara que apareix bastant ben distribuïda, no sembla localment abundant convivint a vegades amb *Malpolon monspesulanus* amb la qual pot entrar en competència en ocupar un nínxol ecològic similar.

Alimentació: S'alimenta sobretot de xicotets mamífers, ocells (sovint preda sobre nius de passeriformes) i saures.

Problemàtica associada: La principal amenaça la constitueix la degradació i transformació del seu hàbitat, la intensificació de l'agricultura i la consegüent reducció en la disponibilitat de preses. És víctima freqüent d'atropellaments.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex III. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 18

Nom de l'espècie: Gripau d'esperons.

Nom científic: *Pelobates cultripes*.

Característiques: Gripau gran (fins a 100 mm) i robust. Cap ample d'ulls prominents amb pupil·la vertical i iris daurat o platejat. En els membres posteriors el tubercle metatarsià està molt desenvolupat, que forma un esperó de color negre característic de l'espècie. Pell llisa i molt brillant. Les seues larves, d'aspecte gelatinós i característic olor de peix, arriben a les dimensions més grans entre tots els nostres amfibis (superen els 100 mm). Presenten espiracle esquerre.

Hàbitat: Els seus hàbits excavadors, el lliuen a substrats solts i arenosos. Prefereix zones buidades en els voltants de tolles i punts d'aigua naturals o artificials. Present també en aiguamolls litorals i àrees agrícoles del seu entorn, així com en camps de cultiu de l'interior i fins i tot en pedreres d'argiles amb embassades. La seua supervivència depèn en gran manera de l'existència de punts d'aigua (tolles i llacunes) en substrats blans i arenosos.

Alimentació: La seua alimentació consisteix en invertebrats diversos que cacen a l'aguait.

Problemàtica associada: Es tracta d'un amfibi molt discret i poc se sap sobre la seua problemàtica. La depredació per part de peixos introduïts, els atropellaments i la utilització de pesticides potser són les principals amenaces que es congrien sobre aquest anur. Els períodes de sequera prolongats afecten a escala local nombroses poblacions.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex II. Directiva d'hàbitats. Annex IV. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 19

Nom de l'espècie: Rabosa roja.

Nom científic: *Vulpes vulpes*.

Característiques: La rabosa és un cànid ben conegut i fàcil d'identificar, en bona part per ser personatge comú en contes i en l'imaginari popular. Es caracteritza per la seua llarga i poblada cua, rostre emmarcat per grans orelles i afilat musell i pes entre 3 i 8 quilograms, i són més grans els mascles.

Hàbitat: La rabosa pot aparèixer i trobar recursos pràcticament en tots els ambients, tant en els naturals com en els modificats per l'activitat humana, en zones costaneres i en muntanyes, en terrenys àrids o en zones humides i boscos. És freqüent en zones agrícoles i penetra en nuclis urbans a la recerca de menjar (fems).

Alimentació: Es tracta d'un carnívor oportunista, que aprofita diferents fonts d'alimentació segons la seua abundància en cada lloc i època de l'any; l'aparició més freqüent en estómacs i excrements era matèria vegetal (48,8%), seguida d'ocells (26,3%), invertebrats (17,0%), micromamífers (13,4%) i carroonya (12,3%). A l'entorn de poblacions humanes les deixalles poden ser part important de la seua dieta.

Problemàtica associada: La rabosa és perseguida per la seua depredació sobre espècies cinegètiques, encara que aquestes només són importants en la seua dieta quan són molt abundants. També genera preocupació la seua condició de reservori de malalties transmissibles a l'home o animals domèstics, particularment als gossos, com la ràbia (no en el cas de la Comunitat Valenciana), leishmania, borm, sarna i diverses parasitosis.

Altres dades d'interés: Autòctona. Categoria UICN. Preocupació menor.

FITXA NÚM 20

Nom de l'espècie: Xot eurasiàtic o mussol.

Nom científic: *Otus scops*.

Característiques: Longitud 19 cm, pes 75-95 g. Mussol de molt xicoteta grandària i de coloració mimètica, similar a l'escorça del pi, amb dues formes de plomatge, podent ser gris o marró. Mostra les típiques "orelles" dels mussols que sol mantenir alçades. És detectat generalment pel seu cant, un suau i melancòlic "tiu", repetit pausadament de manera incansable en època de reproducció.

Hàbitat: Ocupa una àmplia gamma de paisatges oberts, sempre que tinguen arbratge obert, evitant terrenys molt muntanyencs i les zones més àrides. Pot aparèixer en grans parcs de ciutats. Nidifica en buits d'arbres, però també pot utilitzar buits en edificacions.

Alimentació: La seua dieta es basa fonamentalment en invertebrats de grandària considerable (arnes, grills, saltamartins, etc.), encara que a vegades captura xicotets vertebrats, com a rosegadors, rèptils i pardalets. Ocasionalment persegueix en vol ratapinyades i grans insectes.

Problemàtica associada: La desaparició de l'arbratge on nidifica, particularment per grans incendis, representa una de les principals amenaces. Com que és una espècie eminentment insectívora, es pot veure afectada per l'ús de plaguicides en zones agrícoles. A causa del seu caràcter migratori i de no defugir d'ambients antropitzats, apareix atropellat amb assiduitat.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex II. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 21

Nom de l'espècie: Falcot negre.

Nom científic: *Apus apus*.

Característiques: Longitud 16 cm, pes 36-50 g. Insectívor aeri de silueta característica, amb ales llargues, fines i corbades, i cua en forma de forca i apuntada. El seu color és marró fumat fosc, aparentant negre, amb un collaret blanquinós poc visible. Els ocells immadurs tenen vores pàl·lides en les plomes, poc perceptibles en la distància. Forma grans bàndols escandalosos que desenvolupen ràpids girs sobre edificis, patis celoberts i penya-segats, mentre emeten grinyols aguts.

Hàbitat: Espècie d'hàbits aeris que, aparentment, només es posa durant l'època de reproducció. Ocupa principalment cavitats d'edificis per a nidificar, encara que també utilitza buits en penya-segats naturals, en arbres o en palmeres, entre altres.

Alimentació: És un especialista en la captura de xicotets insectes voladors, el denominat aeroplàncton. El mètode utilitzat per a això és l'escombratge en vol, amb la boca oberta a manera de caçapapallones. Evita insectes dotats d'agulló i de certa grandària, amb un màxim d'uns 12 mil·límetres.

Problemàtica associada: Les principals amenaces vénen representades per l'ús de plaguicides, així com per la contaminació atmosfèrica urbana. La manca de cavitats òptimes per a la nidificació en edificis de nova construcció o la desaparició de les utilitzades en edificis vells després de la seua rehabilitació, poden causar una gradual disminució d'espais per a instal·lar els seus nius.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex III. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 22

Nom de l'espècie: Cuereta blanca.

Nom científic: *Motacilla alba*.

Característiques: Longitud 18 cm, pes 19-27 g. Ocell terrestre de potes llargues i cua llarga. Té les parts superiors de color gris i les inferiors de color blanc, amb una presència variable de negre en el clatell, cap, gola i pit. Té la cara i el front blancs, la qual cosa li confereix un aspecte característic.

Hàbitat: Ocupa ambients molt variats, generalment oberts i amb aigua en les proximitats. Freqüent en hortes fluvials, prats, entorns agrícoles i ramaders, i fins i tot caserius i xicotets nuclis de població. També pot nidificar en grans parcs de ciutats. Nidifica en buits de murs, roques, o entre la vegetació baixa, en una cistella d'herbes. A l'hivern pot resultar més comú en entorns antropitzats on no nidifica, arribant a formar grans dormidors comunals en arbres de ciutats.

Alimentació: La dieta consta d'una gran varietat d'insectes terrestres i aquàtics, encara que destaca el consum de larves i adults de mosques i mosquits. La tècnica més emprada per a capturar-los consisteix en la cerca i el picoteig en terra i en aigües succintes, amb ocasionals persecucions caminant i en vol. S'alimenta en solitari o en xicotets grups.

Problemàtica associada: Sembla bastant adaptada a la transformació dels ambients que ocupa, no obstant això, la seua utilització de mitjans antropitzats li fa susceptible de veure's afectada per pesticides o per la contaminació.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex II. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 23

Nom de l'espècie: Libèl·lula.

Nom científic: *Anax imperator*.

Característiques: És probablement l'espècie més popular d'odonats de la nostra geografia. Es tracta d'un dels odonats (libèl·lules) més grans d'Europa juntament amb *A. cyanaea*. Els mascles ibèrics poden arribar a 80 mm de longitud i sobrepasar 110 mm d'envergadura. Les femelles són una mica menors en longitud, però similars en envergadura. El pteròdax és verd clar en tots dos sexes, i l'abdomen és fonamentalment blau, intens en mascles i verdós en femelles. La membràula alar és bicolor (blanca en la base i grisa distalment).

Hàbitat: Prefereix les grans superfícies lliures de vegetació, però no sembla una espècie exigent i pot aparèixer fins i tot en aigües no permanents.

Alimentació: En fase de nimfa s'alimenta de larves de mosquits i uns altres macroinvertebrats aquàtics. Com a adults són grans devoradors d'insectes voladors.

Problemàtica associada: No s'ha detectat cap amenaça concreta per a les seues poblacions.

Altres dades d'interés: Autòctona. Catàleg valencià d'espècies de fauna amenaçades. Annex I. Vulnerable. Conveni de Berna. Annex II. Directiva d'hàbitats. Annex II. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 24

Nom científic: Aranya de potes llargues o de calavera.

Nombre científic: *Pholcus phalangioides*.

Característiques: Les femelles tenen una longitud corporal de 9 mm; els mascles són lleugerament més xicotets. Les seues potes són 6-7 vegades la longitud del seu cos (arribant a 7 cm d'envergadura en les femelles).

Hàbitat: La podem trobar dins de les cases, on tix la seua teranyina en els sostres de les habitacions, en garatges, cellers, etc.

Alimentació: Poden caçar i menjar fàcilment altres aranyes (fins i tot més grans que elles), mosquits, paneroles i altres insectes. Quan escasseja l'aliment, practica el canibalisme.

Problemàtica associada: No s'ha detectat cap amenaça concreta per a les seues poblacions.

Altres dades d'interés: Autòctona.

FITXA NÚM 25

Nom de l'espècie: Dragó comú.

Nom científic: *Tarentola mauritanica*.

Característiques: Dragó robust que pot arribar als 19 cm de longitud. Cap voluminós i ben diferenciat del tronc. Dits dilatats en el seu extrem amb laminetes subdigitals senceres i només els tres dits centrals posseeixen ungles ben diferenciades. Les laminetes subdigitals li permeten grimpar fàcilment per parets i troncs. Per això és una espècie adaptada a àrees urbanes on caça insectes nocturns entorn dels punts de llum.

Hàbitat: El seu caràcter antròpic i notable plasticitat li han permès colonitzar amb èxit entorns urbans i rurals, tant en grans urbs com en infraestructures de naturalesa agropecuària, per la qual cosa se l'observa tant en edificacions, murs i parets de pous i aljubs, com en pedreres, penyalars o troncs i piles de llenya. Rarament supera altituds superiors a 800 m, sinó que és més freqüent a cotes inferiors.

Alimentació: S'alimenta d'insectes que caça a l'aguait, principalment en hores crepusculars entorn d'una font de llum. Caça tant en murs i parets com en terra. Consumeix una àmplia gamma d'artròpodes, principalment papallones nocturnes, aranyes i escarabats.

Problemàtica associada: No es considera una espècie amenaçada.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex III. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 26

Nom de l'espècie: Rata albellonera.

Nom científic: *Rattus norvegicus*.

Característiques: És el major dels rosegadors presents a la Comunitat, amb una longitud de cap i cos que pot arribar als 25 centímetres, amb cua una mica més curta i pes entre 200 i 400 grams, encara que pot superar el mig quilo. De color variable, els joves tenen un pelatge grisenc que es torna brunenc amb l'edat. Es diferencia de la rata campestre (*Rattus rattus*) per la seua major grandària, i cua i orelles proporcionalment més curtes.

Hàbitat: Es comporta com una espècie comensal, molt lligada a habitatges, zones urbanes i abocadors. Apareix també en zones de cultius i té tirada per les zones humides, i és bona nadadora. És també bona cavadora, i construeix caus subterranis. Viu en grups familiars i té activitat fonamentalment nocturna, encara que no és estrany veure-la activa de dia.

Alimentació: Té una alimentació omnívora. En entorns urbans s'alimenta de fems i desaprofitaments, mentre que en mitjans agrícoles ho fa de fruits, cereals, invertebrats, ous, pollastres, xicotets vertebrats i carronyes.

Problemàtica associada: Cap d'específica a la Comunitat. És una espècie considerada com a plaga quan està present en el veïnatge d'habitatges i en cultius agrícoles, i és objecte de campanyes de control.

Altres dades d'interés: Autòctona. Categoria UICN. No avaluat.

FITXA NÚM 27

Nom de l'espècie: Teuladí comú o pardal.

Nom científic: *Passer domesticus*.

Característiques: Longitud 14,5 cm, pes 22-23 g. Ocell d'aspecte molt conegut. El seu bec és cònic, amb la base ampla. El seu dors és marró amb llistes negres amples i les parts inferiors són blanc grisenc. Els mascles adults tenen la coroneta grisenca i una taca negra estesa des de la base del bec fins a la part superior del pit. Les femelles i els juvenils manquen d'aquestes marques i presenten una llista ocular ampla pàl·lida, estesa per darrere de l'ull.

Hàbitat: Espècie molt vinculada a entorns antropitzats molt variats, tant d'agrícoles com d'urbans. Ocell típic de grans ciutats. Nidifica en cavitats d'edificis, encara que també en nius voltats d'herbes. Fora del període reproductor sol formar dormidors comuns en arbredes de ciutats.

Alimentació: La seua alimentació bàsica consisteix en llavors, tant de silvestres com de cultivades, encara que pel seu caràcter de comensal aprofita els desapropfitaments produïts per l'ésser humà, i en algunes zones s'alimenta quasi exclusivament d'ells. En zones rurals acostuma a robar el pinso dels animals de granja, per la qual cosa no és molt benvolgut. En la temporada càlida s'alimenta d'insectes, principalment llagostes i saltamartins, en la captura dels quals està especialitzat, i enceba als seus pollastres quasi exclusivament amb ells.

Problemàtica associada: No presenta amenaces específiques.

Altres dades d'interés: Autòctona. Catàleg valencià d'espècies de fauna amenaçades. Annex III. Tutelades.

FITXA NÚM 28

Nom de l'espècie: Oroneta comuna.

Nom científic: *Hirundo rustica*.

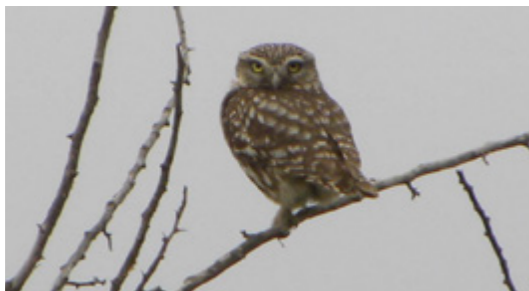
Característiques: Longitud 10 cm, pes 16-25 g. Insectívor aeri, amb ales corbades i cua llarga i en forma de forca. Ocell d'aspecte molt conegut. Les parts superiors són negres, amb lluentors blavoses i les inferiors de color blanc cremós. Té una pitrera fosca i una taca vermelloso estesa en la gola i en el front. Els mascles adults tenen les plomes cabals externes més allargades que les femelles.

Hàbitat: Ocupa una gran varietat d'ambients, però apareix vinculada als entorns antropitzats, preferentment a zones rurals i en poblacions de xicoteta grandària. Nidifica aïlladament en zones protegides de cases velles i d'edificis agrícoles, però també en una altra mena de construccions. Construeix una mitja tassa de fang, adossada a una paret. Durant la migració forma dormidors comuns de grans dimensions, generalment utilitzant canyissars i canyars.

Alimentació: Insectívor aeri.

Problemàtica associada: Les principals amenaces vénen representades per la desaparició de les edificacions on nidifica en les àrees rurals afectades per despoblament humà. Es veu afectat per l'ús de plaguicides agrícoles.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex II. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 29

Nom de l'espècie: Mussol europeu.

Nom científic: *Athene noctua*.

Característiques: Longitud 22 cm, pes 140-200 g. Rapinyaire nocturn de grandària xicoteta, de color marró grisenc profusament clapejat de blanc. Manca de les "orelles" típiques dels mussols, mostrant un cap redó característic. Té hàbits molt conspicus, inclosa activitat diürna, acostumant a posar-se al descobert sobre pals, senyals de trànsit i altres punts destacats. Emet veus típiques, amb miols curts molt audibles.

Hàbitat: Ocupa una àmplia varietat d'hàbitats, evitant masses forestals denses i terrenys muntanyencs. Apareix molt vinculada als paisatges antropitzats i rurals, fins i tot en ambients urbans. Nidifica en buits, tant en les naturals com en les d'edificacions.

Alimentació: La dieta d'aquest xicotet mussol varia ostensiblement en funció de la disponibilitat local de preses. A les regions del sud, una bona part de la dieta està composta d'invertebrats (grills, escarabats, saltamartins, arnes, cucs, etc.), mentre que a mesura que s'ascendeix en latitud augmenta la proporció de vertebrats (especialment rosegadors).

Problemàtica associada: A l'ésser una espècie pròxima a mitjans antropitzats, les principals amenaces provenen de l'alteració dels seus hàbitats d'alimentació i les molèsties i destrucció dels seus llocs de nidificació. Sembla afectada per l'ús de plaguicides en l'agricultura i per la restauració d'edificis vells on nidifica. Els atropellaments representen un important factor de mortalitat.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex II. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 30

Nom de l'espècie: Mosca.

Nom científic: *Musca domestica*.

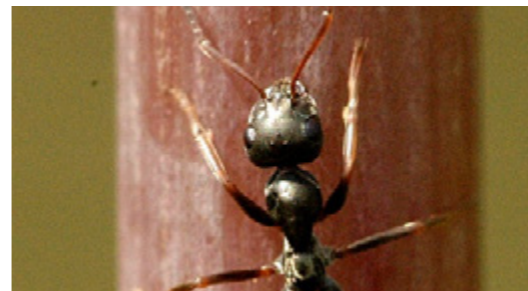
Característiques: Els adults poden arribar a fer prop de 5-8 mm de longitud i 13 a 15 mm d'envergadura alar. El seu tòrax és de color gris, amb quatre línies longitudinals fosques en el dors, la part inferior de l'abdomen és groga o ataronjada, ocasionalment transparent als costats i amb una banda central fosca que s'eixampla i cobreix els últims segments abdominals. El seu cos es troba cobert de berrissols. Els ulls compostos són de color roig. Posseeixen dues ales funcionals, havent-se convertit l'altre parell en balancins o halteris que estableixen el vol.

Hàbitat: Conviuen amb l'home, amb tendència a agregar-se encara que són molt poc socials.

Alimentació: És omnívora, pot alimentar-se de greixos, proteïnes i ensucres, per consegüent qualsevol aliment que siga utilitzat en nutrició animal o alimentació humana serveix d'aliment per a aquests insectes.

Problemàtica associada: Poden ser portadores de malalties infectocontagioses que poden transmetre en consumir aliments humans, els que contaminen quan després són ingerits per humans. La via de contaminació d'aliments és doble: per contacte de les potes i coixinets suctores; pels fluids gàstrics i restes dels menjars anteriors que solen regurgitar abans d'alimentar-se.

Altres dades d'interés: Autòctona.

FITXA NÚM 31

Nom de l'espècie: Formiga negra de jardí.

Nom científic: *Lasius niger*.

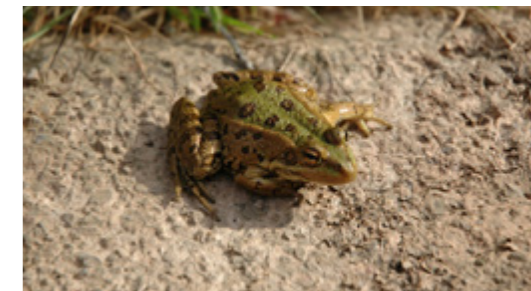
Característiques: Les obreres són de color negre amb reflexos grisos i mesura de 3 a 5 mm i la reina pot ser de fins a 11 mm (normalment de 9 mm). És monogínica, és a dir, hi ha una reina per formiguer. Les colònies de *Lasius niger* pot aconseguir una grandària màxima d'uns quinze mil individus, però la mitjana és al voltant de quatre mil a set mil individus. La reina de *Lasius niger* pot viure durant uns dotze anys.

Hàbitat: Principalment en jardins i horts.

Alimentació: S'alimenten majoritàriament de la melassa que segreguen alguns tipus d'àfids. A canvi les formigues protegeixen d'altres amenaces a aquests insectes que són perjudicials per als cultius. També s'alimenten de fruits madurs com les maduixes que manquen de capa superficial dura. Per aconseguir proteïnes s'alimenten d'alguns xicotets insectes i aranyes.

Problemàtica associada: Aquest tipus de formigues solen ser un problema per als jardineros, ja que protegeixen els pugons de les possibles amenaces. A canvi de la seua protecció, els donen a les formigues la melassa.

Altres dades d'interés: Autòctona.

FITXA NÚM 32

Nom de l'espècie: Granota comuna.

Nom científic: *Pelophylax perezi*.

Característiques: Anur d'aspecte gràcil les femelles del qual poden superar els 100 mm, si bé el que és habitual són exemplars de menor talla. Coloració dorsal habitualment verdosa, encara que variable. És freqüent una línia dorsal clara. Els mascles presenten sacs vocals de color gris en les commissures de la boca. Durant el zel presenten callositats nupcials fosques patents sobre la cara interna del primer dit. Larva gran (normalment 60-70 mm, encara que pot ser més gran). Els mascles canten de dia i de nit, tant dins com fora de l'aigua.

Hàbitat: A causa dels seus hàbits aquàtics, apareix sempre lligada a l'existència de masses d'aigua de molt diversa tipologia i amb independència de l'ús de l'entorn en què se situe; no obstant això, si bé pot aparèixer en gorgs de barrancs, prefereix enclavaments sense corrent. Així, pot resultar fins i tot abundant en tolles, estanys, llacunes, margjals, llacunes, basses, abeuradors.

Alimentació: Els adults s'alimenten principalment d'insectes, cucs i mol·luscos.

Problemàtica associada: Si bé no es considera una espècie amenaçada, la intensificació de l'agricultura i els tractaments fitosanitaris massius han provocat la regressió i la desaparició local de poblacions de granota comuna al llarg de la seua àrea de distribució.

Altres dades d'interés: Autòctona. Catàleg valencià d'espècies de fauna amenaçades. Annex II. Protegides. Conveni de Berna. Annex III. Directiva d'hàbitats. Annex V

FITXA NÚM 33

Nom de l'espècie: Dragó rosat.

Nom científic: *Hemidactylus turcicus*.

Característiques: Arriba als 12 cm de longitud, i el seu cos deprimit i cap estret li atorga un aspecte gràcil i esvelt, la qual cosa permet la seua diferenciació del dragó comú. Els dits tenen una ungla corbada i diverses laminites subdigitals transverses amb un solc que les divideix pel centre. Comportament discret i hàbits predominantment crepusculars i nocturns, encara que també pot presentar certa activitat diürna hivernal de termoregulació.

Hàbitat: Ocupa amb preferència les zones costaneres, inferiors als 300 m d'altitud, buscant penyalars, afloraments rocosos i parets de pedra, per la qual cosa amb freqüència viu en àrees urbanes, jardins, pous i clavegueres, murs i ruïnes i, encara que sembla preferir les edificacions, també apareix sota troncs d'arbres i altres enclavaments similars.

Alimentació: Captura sobretot insectes nocturns i aràcnids, als quals captura a primeres hores de la nit i en les proximitats del seu refugi.

Problemàtica associada: No s'ha detectat cap problemàtica específica.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex III.

FITXA NÚM 34

Nom de l'espècie: Pipistrel·la, ratpenat.

Nom científic: *Pipistrellus pipistrellus*.

Característiques: El gènere *Pipistrellus* posseeix una morfologia característica, amb aspecte del cos i cap ben distingibles d'altres gèneres. A més dels sons d'ecolocalització que permet diferenciar les diferents espècies indiquem algunes diferències morfològiques. El pèl dorsal és uniforme i no negrós en la base i més clar en les puntes com en la ratapinyada de vora clara.

Hàbitat: Ocupa un ampli espectre d'hàbitats fins i tot els més modificats per l'home com a àrees rurals o zones urbanitzades. De costums fissurícoles sol ocupar refugis en clivelles i buits en edificacions, sent molt diversa la tipologia d'aquests. S'han descrit colònies també en penya-segats rocosos i en buits d'arbres.

Alimentació: S'alimenta principalment d'animals invertebrats com ara mosquits, arnes i altres varietats d'insectes.

Problemàtica associada: A Europa va patir una gran regressió en els anys 80, suposadament per l'ús d'organoclorats com a fitosanitaris. Hui dia és una de les espècies (al costat de la ratapinyada de Cabrera) més comunes en la major part d'Europa.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex III. Directiva d'hàbitats. Annex IV. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 35

Nom de l'espècie: Merla comuna.

Nom científic: *Turdus merula*.

Característiques: Longitud 25 cm, pes 80-110 g. Ocell insectívor de port mitjà i aspecte molt conegut. Els mascles adults són de color completament negre uniforme, amb el bec i l'anell ocular grocs. Les femelles i els joves són de color marró fosc, amb el bec groguenc. Sol caminar a salts pel sòl, però també es posa en llocs avantatjats d'arbres, i obri la seua llarga cua. Emet veus estridents d'alarma.

Hàbitat: Ocupa una àmplia gamma d'ambients, preferint els boscos densos i altres formacions arbrades obertes, en general amb sotabosc ben desenvolupat. En zones més àrides i desforestades, apareix vinculat amb tanques fluvials i amb regadius. Utilitza jardins de ciutats amb gran regularitat. Nidifica entre la vegetació arbustiva densa, en una cistella d'herbes.

Alimentació: El règim alimentari de les merles comunes és omnívor. S'alimenten d'una gran varietat d'insectes, cucs i altres xicotets animals i també consumeixen fruites i, a vegades, llavors.

Problemàtica associada: És sensible a l'ús de pesticides en l'agricultura, jardineria i de salut pública (tractaments de plagues urbanes). Pot veure's afectat per la caça il·legal.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex III. Directiva d'Ocells. Annex II.2.

FITXA NÚM 36

Nom de l'espècie: Mallerenga carbonera (to-testiu, ferreret).

Nom científic: *Parus major*.

Característiques: Longitud 14 cm, pes 16-21 g. Ocell insectívor amb el dors verd blavós i les parts inferiors de color groc. Té un caputxó negre amb grans pegats blancs en cada galta. El negre de la gola s'estén per una banda central del pit i arriba a la zona ventral en els mascles i desapareix en la part baixa del pit en les femelles.

Hàbitat: Ocupa terrenys molt variats, prefeix formacions forestals denses i madures, encara que també ocupa zones més obertes, així com altres ambients antropitzats, tant d'agrícoles com d'urbans, i és un ocell relativament comú en parcs. Nidifica en cavitats d'arbres o murs.

Alimentació: La seua dieta és insectívora. S'alimenta de coleòpters i himenòpters, i a la primavera consumeix larves de lepidòpters. A més, a la tardor incorpora fruits d'esbarzers, saücs, etc.

Problemàtica associada: Mostra bastant plasticitat a la transformació de l'entorn i ocupa ambients altament humanitzats. La seua proximitat a l'home el fa sensible al contacte amb pesticides emprats en l'agricultura o en el tractament de plagues urbanes. Fora de l'entorn urbà, depenen de la presència d'arbres madurs amb cavitats en els quals nidificar.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex II. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE.

FITXA NÚM 37

Nom de l'espècie: Colom.

Nom científic: *Columba livia*.

Característiques: Ocell compacte, de mitjana grandària, arrodonida i de cap xicotet. Mostra una coloració dominant grisenc, amb la rabadada blanca i dues bandes alars negres.

Hàbitat: Les penyes constitueixen el seu hàbitat natural, amb especial predilecció pels costaners, però sense menysprear els tallats fluvials ni els barrancs de muntanya. La forma domèstica es troba associada a construccions humanes rurals i urbanes.

Alimentació: Aquesta espècie granívora basa la seua dieta en el consum de llavors de cereals, lleguminoses i herbàcies, encara que ocasionalment també menja fulles i invertebrats. Els pollastres són alimentats amb una secreció lletosa produïda en les parets del pap.

Problemàtica associada: Genera focus d'insalubritat i incrementa els riscos de transmissió de potencial de patògens. Els seus excrements són font de brutícia i dany a edificis, estàtues, etc.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex III. Directiva d'Ocells. Annex II.1.

FITXA NÚM 38

Nom de l'espècie: Panerola americana/roja.

Nom científic: *Periplaneta americana*.

Característiques: Adult de 28 a 44 mm de longitud; color marró vermellós amb la vora de la dorsal de color groc; sense franges submarginals grogues en les ales anteriors; la longitud de l'últim segment dels cercols duplica l'amplària.

Hàbitat: Pot trobar-se en molts hàbitats diferents. Sol viure en àrees humides (pot viure en zones seques si té accés a l'aigua), fosques i càlides. És comú veure-la en llars encara que també podem localitzar-la en espais més grans (com hospitals, restaurants, centres comercials...), i fins i tot en mesos càlids podem trobar-la en espais oberts com a patis o carrerons.

Alimentació: Són omnívores, en l'àmbit domèstic s'alimenten de qualsevol mena de restes d'aliments, encara que demostren una especial tendència cap a materials amb fècula, substàncies dolces i productes carnis.

Problemàtica associada: És un vector natural de patògens que poden ser viables durant dies o setmanes en la seua femta, tub digestiu i tegument. Poden transmetre malalties com la Salmonel·losi, la febre tifoïdal o la triquinosis així com diversos tipus de gastroenteritis i diarrees.

Altres dades d'interés: Autòctona.

FITXA NÚM 39

Nom de l'espècie: Mosquit comú.

Nom científic: *Culex pipiens*.

Característiques: Insecte volador de cos prim, potes llargues i fines. Els adults poden arribar a mesurar fins a 15 mil·límetres. Les larves es desenvolupen sempre en l'aigua.

Hàbitat: Per a les seues fases inicials requereixen aigua; qualsevol depòsit és un bon niu (des de llandes amb aigua fins a llacs i rius). Quan creixen prefereixen llocs amb aigües poc profundes i caloroses.

Alimentació: Els mascles dels mosquits es nodreixen del nèctar de les flors, mentre que les femelles són hematòfagues, i el seu aparell bucal està dotat d'una espècie de xeringa aspirant adaptada per a absorbir sang.

Problemàtica associada: És un vector de malalties virals, paràsits filàrics i paludisme aviari.

Altres dades d'interés: Autòctona.

FITXA NÚM 40

Nom de l'espècie: Estornell negre.

Nom científic: *Sturnus unicolor*.

Característiques: Posseeix grandària mitjana, aspecte compacte, potes curtes i fortes, i bec punxegut. Llueix una coloració uniformement negra, amb certes lluentors verdes i porpres, però sense brins. Té el bec groc a l'estiu i fosc a l'hivern. Tots dos sexes resulten similars, i els joves són uniformement marrons.

Hàbitat: Encara que ocupa una amplíssima varietat d'ambients, mostra gran preferència per entorns humanitzats. Així, habita en boscos, terrenys agrícoles, cultius arboris, parcs, jardins i nuclis urbans. Aconsegueix les seues màximes densitats en les deveses d'alzines de l'occident ibèric, on es combina l'existència d'abundants llocs de nidificació (buits d'arbres) amb zones d'alimentació adequades (pasturatges i cultius). Està present des del nivell de la mar fins als 1.500 metres d'altitud que assoleix en el Sistema Central.

Alimentació: La seua variada dieta inclou tant component animal com vegetal. Durant l'època estival consumeix principalment invertebrats (escarabats, saltamartins...), mentre que a la tardor i hivern dominen els fruits i llavors (gramínies, lleguminoses...).

Problemàtica associada: No es coneixen amenaces específiques, excepte la seua possible hibridació amb el tacat. Es tracta d'un ocell comú, àmpliament distribuïda i en expansió en les últimes dècades. En algunes regions, aquesta espècie ha sigut tradicionalment considerada una plaga, a causa dels danys que produïa en diferents cultius (vinyes, olivars...), per la qual cosa ha sigut objecte d'intenses campanyes de control.

Altres dades d'interés: Autòctona. Catàleg valencià d'espècies de fauna amenaçades. Annex III. Tutelades. Conveni de Berna. Annex II. Annex III.

FITXA NÚM 41

Nom de l'espècie: Sargantana ibèrica.

Nom científic: *Podarcis hispanica*.

Característiques: Sargantana generalment xicoteta i esvelta, de cap relativament aplanat. Els mascles tenen major talla. Color i disseny dorsal variable, des de marró o ocre verdós fins a verd brillant. Sobre aquest fons poden aparèixer taques negres més o menys contrastades en un reticulat de disposició irregular o formant bandes dorsolaterals. També poden existir xicotetes taques conformant una línia vertebral més o menys discontinua; el disseny dorsal tacat és més freqüent en mascles, mentre que en femelles sol aparèixer un bandatge longitudinal en el qual alternen franques clares i fosques. Els juvenils presenten color i disseny similar, si bé amb freqüència la cua és de color verd o blau.

Hàbitat: Pot aparèixer en una amplíssima varietat de biòtops, des de ruïnes i troncs sobre dunes costaneres com a la Devesa del Saler, on conviu amb uns altres lacèrtids, fins a relleus muntanyencs de l'interior. No obstant això, prefereix terrenys amb poca vegetació, substrats rocosos i pedregosos i abunda en àrees humanitzades, on li afavoreix la presència de ruïnes, formes i murs.

Alimentació: Dieta bàsicament insectívora.

Problemàtica associada: Transformacions agràries, incendis forestals, agroquímics.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex III.

FITXA NÚM 42

Nom de l'espècie: Gat domèstic.

Nom científic: *Felis silvestris catus*.

Característiques: Generalment pesen entre 2,5 i 7 kg. Respecte del color presenten una gran variabilitat.

Hàbitat: Poden caçar i matar ocells, ratolins, rates, fardatxos i altres xicotets animals, i consumeixen material vegetal per a millorar el trànsit digestiu.

Alimentació: Dieta bàsicament insectívora.

Problemàtica associada: Són una amenaça per a la vida silvestre. Als EUA s'estima que són responsables de la mort d'entre 1.400 i 3.700 milions d'ocells i entre 6.900 i 20.700 milions de mamífers cada any.

Altres dades d'interés: Autòctona.

FITXA NÚM 43

Nom de l'espècie: Tórtora turca.

Nom científic: *Streptopelia decaocto*.

Característiques: Ocell de mitjana grandària, similar a la tórtora europea, encara que lleugerament major. Es caracteritza pels seus tons davant pàl·lids i la seua cua allargada, amb l'extrem blanc i la base negra. Presenta un fi collaret negre, que s'estén pels laterals del coll, però que està absent en els juvenils. Tots dos sexes són similars. Té un vol ràpid i lleuger, amb potents batudes d'ala.

Hàbitat: En la seua àrea de distribució original es comporta com un ocell típic de zones obertes, semiestepàries i amb formacions arbustives disperses (acàcies o similars). Les poblacions establides a Europa i a Espanya ocupen ambients urbans, suburbans i el seu entorn (jardins, arbredes, urbanitzacions, cultius, etc.).

Alimentació: És una espècie granívora. Consumeix principalment grans de cereal, llavors d'herbàcies i, en menor mesura, parts verdes de plantes i invertebrats.

Problemàtica associada: La tórtora turca no pateix amenaces i es troba en clara expansió.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex III. Directiva d'Ocells. Annex II.2

FITXA NÚM 44

Nom de l'espècie: Pit-roig.

Nom científic: *Erithacus rubecula*.

Característiques: Longitud 14 cm, pes 16-22 g. Ocell d'aspecte rabassut, molt popular. Les parts superiors són de color verd oliva uniforme, mentre que les inferiors són blanquinoses. Té una pitrera roig ataronjat, estesa fins a la cara i plomes grisenques en els flancs.

Hàbitat: Durant l'època de cria ocupa boscos, campanyes i arbredes humides, fins i tot en ambients antropitzats, i evita les zones més desforestades i àrides. Instal·la el seu niu, generalment voltat, entre la vegetació densa, però també en buits de qualsevol mena. Durant la hivernada ocupa una gran varietat d'ambients, i és fins i tot freqüent en jardins urbans.

Alimentació: Insectívor.

Problemàtica associada: S'adapta bé a les transformacions de l'entorn, particularment a aquelles que suposen un tancament de les masses forestals o l'establiment d'àrees enjardinades humides. En àrees més àrides on nidifica molt localment, pot desaparèixer després d'un gran incendi o la destrucció dels ambients frondosos que ocupa.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex II. Llista d'espècies silvestres en règim de protecció especial. LESRPE

FITXA NÚM 45

Nom de l'espècie: Gavià de potes grogues.

Nom científic: *Larus michahellis*.

Característiques: Longitud 60 cm, pes 750-1250 g. Gavina de grandària gran. Els ocells adults tenen el dors grisenc i les parts inferiors blanques, amb un triangle negre en la punta de les ales. Potes grogues i bec robust de color groc amb una taca roja en la punta de la mandíbula inferior. Els ocells juvenils són de color general marró, amb les potes rosades, i tarden diversos anys a adquirir el plomatge d'adult.

Hàbitat: Ocupa illots rocosos i penya-segats costaners per a nidificar, encara que també nidifica en salines i altres ambients palustres, així com sobre edificis en ciutats. Nidifica en el sòl, entre vegetació baixa poc densa, en grans repeus de penya-segats, en saladars i en superfícies tranquil·les d'edificis. Fora de l'època de cria apareix en una àmplia gamma d'ambients marins o continentals, fins i tot altament antropitzats.

Alimentació: És capaç d'ingerir quasi qualsevol cosa, des de matèria vegetal fins a peixos, inclosos xicotets mamífers, crustacis, mol·luscos o carronyes. Existeixen dues fonts d'alimentació summament importants per a aquesta espècie: l'una la constitueixen els escombriaires i l'altra els rebutjos produïts pels vaixells de ròssec.

Problemàtica associada: Ocasionalment ocasiona problemes d'interacció amb activitats humanes en aeroports, zones de esbarjo i mobiliari urbà. De la mateixa manera, ocasionalment pressiona sobre altres espècies amb un grau de conservació més desfavorable. L'espècie pot veure's afectada per l'escassetat de recursos davant la sobrepesca.

Altres dades d'interés: Autòctona. Conveni de Berna. Annex III. Directiva d'Ocells. Annex II.2

FITXA NÚM 46

Nom de l'espècie: Vespa.

Nom científic: *Vespula sp.*

Característiques: Es tracta del gènere que engloba les vespes tradicionals, molt característiques per la seua morfologia i patró de coloració en groc i negre.

Hàbitat: En tota classe d'hàbitats, encara que prefereixen zones humides i forestals de l'interior.

Alimentació: Les larves són alimentades per les obreres amb insectes i altres invertebrats, però també deixalles i restes orgàniques que capturen o recol·lecten als voltants. Amb freqüència acudeixen a les taules i aliments humans, atrets per l'olor.

Problemàtica associada: Les femelles poden picar i injectar verí si se les molesta o atrapa. També, es tornen molt agressives si noten la proximitat d'una amenaça prop del niu o bresca. La picada sol ser molt dolorosa, amb dolor local, sensibilitat i inflor que duren entre dos i tres dies.

Altres dades d'interés: Autòctona.

FITXA NÚM 47

Nom de l'espècie: Baconets de la humitat/ Bestiola bola.

Nom científic: *Oniscidea*.

Característiques: Pertany al subordre dels crustacis isòpodes terrestres. Té set parells de potes iguals i encara que tendeix a ser confós amb el cuc, és un crustaci que posseeix un exoesquelet i una closca calcària rígida i segmentat. Tenen la capacitat d'enroscar-se sobre si mateixos quan són amenaçats.

Hàbitat: Solen viure en llocs foscos i humits amagant-se en llocs frescos que els permeten respirar. La seua respiració és realitzada mitjançant xicotetes làmines situades al final del seu cos.

Alimentació: Es cataloguen d'omnívors, és a dir, s'alimenten de vegetals, plantes, fulles, arrels, etc. encara que també poden alimentar-se d'insectes morts.

Problemàtica associada: No acostuma a danyar cultius o jardins però en algun moment pot arribar a convertir-se en plaga.

Altres dades d'interés: Autòctona.

FITXA NÚM 48

Nom de l'espècie: Cotorra pitgrisa, o argentina.

Nom científic: *Myiopsitta monachus*.

Característiques: Cotorra de grandària mitjana, entorn de 29 cm de longitud i 100 g de pes, amb les femelles un 10-20% menors. Parts superiors de color verd brillant. Front i pit de color gris clar barrat de fosc. Parts inferiors de color verd molt pàl·lid. Plomes en l'extrem de les ales de color blau fosc i cua en forma de llança. Bec ataronjat.

Hàbitat: Àrees urbanes i suburbanes.

Alimentació: Fruita, verdures fresques, farratges, baies, insectes, herba i brots.

Problemàtica associada: Provoca molèsties als habitants de zones urbanes a causa dels seus crits estridents. Pot constituir una plaga agrícola. Els seus nius de grans dimensions poden suposar un risc per a les persones, ja que el seu pes pot provocar caiguda de branques dels arbres.

Altres dades d'interés: Invasora. Origen: àrees temperades de l'Argentina i el Brasil. Catàleg espanyol d'espècies exòtiques invasores. Annex I (Catàleg Espècies Exòtiques Invasores). Catàleg valencià d'espècies de fauna amenaçades. Annex III. Tutelades. Conveni de Berna. Annex III. Decret de control d'espècies exòtiques invasores de la Comunitat Valenciana. Annex I.

Fonts:

- Banc de dades de biodiversitat. Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica.
- Wikipedia.

